

การเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ : ศึกษาเปรียบเทียบ
บทบาทอัยการประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

**The Attorney Officers' Participation in Investigating Criminal Cases: A
Comparative Study of the Roles of Japanese and Thai Attorney Officers**

ชัชชัย ยุระพันธุ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Chatchai Urapan

Thaksin University, Thailand

E-mail: Chatchai.u@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา 2) ศึกษาสภาพปัญหาของการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนในประเทศไทยและวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย และ 3) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประยุกต์ ที่มีการศึกษาวิจัยเอกสาร และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก อดีตเลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการสอบสวนและการดำเนินคดีสำนักอัยการสูงสุด และอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 4 ภาค 9 เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในอันจะยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร

จากการศึกษา พบว่า 1.การสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยนั้นมีความไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความเป็นอำนาจเดียวของการสอบสวนฟ้องร้อง และ 2.ประสบปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา และความน่าเชื่อถือของการสอบสวนที่เกิดจากความไม่ถูกต้องครบถ้วนของพยานหลักฐาน การบริหารจัดการเวลาในการสอบสวนอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น 3.จึงควรนำเอาบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการญี่ปุ่นสอดคล้องกับหลักการดังกล่าวข้างต้นซึ่งพนักงานอัยการมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนสำคัญของการสอบสวนมาประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: การสอบสวนคดีอาญา, พนักงานอัยการญี่ปุ่น, ความเป็นอำนาจเดียวของการสอบสวนฟ้องร้อง

* วันที่รับบทความ : 14 กันยายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 1 ตุลาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 3 ตุลาคม 2566

Received: September 14 2023; Revised: October 1 2023; Accepted: October 3 2023

Abstracts

The objectives of this research were to 1) study the concepts, theories, and laws related to criminal investigations, 2) study the problem conditions of criminal investigations by investigators in Thailand and analyze and compare the roles of prosecutors in criminal investigations in Japan and Thailand. and 3) Propose principles for drafting rules governing the duties of investigators and prosecutors in criminal investigations. This is an applied qualitative study. There is a document-based research study. and in-depth interviews with Former Secretary-General of the Investigative Officers Association Director of the Research Institute for Development of Investigation and Prosecution, Office of the Attorney General and the Special Prosecutor for Criminal Division 4, Region 9, who provided critical information to confirm the accuracy of the information obtained from document research.

According to the findings of the study, 1. criminal investigations in Thailand are inconsistent with the notion of single authority of investigation and prosecution, and 2. there are issues with checks and balances between investigators and prosecutors in criminal investigations. The inadequacy of the evidence undermines the investigation's credibility. Ineffective investigation time management. As a result, 3. The role of Japanese prosecutors in criminal investigations should be applied in accordance with the preceding principles, which state that prosecutors play an essential role in critical stages of the investigation.

Keywords: criminal investigation; Japanese prosecutor; sole authority of investigation and prosecution

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 ง. (2) เรื่องการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม มาตรา 258 ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับการปฏิรูปการสอบสวนว่า “การปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญา ให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม และกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจน เพื่อมิให้คดีขาดอายุความ รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา...” และเมื่อพิจารณาแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พุทธศักราช 2566-2569) แผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม จะพบว่า มีการขยายความถึง “ความเชื่อมั่น” ไว้ในประเด็นปัญหาที่ 4 ด้านบุคลากรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน้าที่ 39 - 40 ว่าหมายถึง (4) บุคลากรไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทและความคาดหวังของสังคม เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการบางส่วน ซึ่งรับผิดชอบภารกิจที่นับเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ ล่าช้า ปล่อยคดีขาดอายุความ ทำสำนวนอ่อน ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาของประเทศไทยจึงต้องมีการปรับปรุงในประเด็น การตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ เพื่อป้องกันใช้อำนาจโดยมิชอบรวมถึงการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ และการ

สอบสวนฟ้องร้องคดีอย่างมีประสิทธิภาพ ในอันจะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน ภายใต้การบริหารจัดการเวลาที่ดีและมีประสิทธิภาพ

การกำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนนั้น เป็นสิ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายประเทศทั่วโลก โดยจากการศึกษาพบว่า ในประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์รัฐเยอรมนี พนักงานอัยการต่างมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่ในชั้นสอบสวนคดีทั้งสิ้น (กรมอัยการ, 2533 : 1-226) โดยในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาทั้งทางปฏิบัติและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของอัยการในการสอบสวนที่จะส่งผลกระทบต่อตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ และผลต่อประสิทธิภาพของการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยในปัจจุบันนั้น เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นเกือบทั้งหมดที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องนั้น เมื่อขึ้นสู่การพิจารณาคดี ก็มักจะจบลงด้วยการตัดสินว่าจำเลยมีความผิด โดยจากการศึกษาข้อมูลทางสถิติ (ระหว่างปีพุทธศักราช 2523-2561) ของศูนย์วิจัยและฝึกอบรมของสถาบันกระบวนยุติธรรมของญี่ปุ่นพบว่า คดีที่พนักงานอัยการญี่ปุ่นสั่งฟ้องนั้น นำสู่การพิพากษาลงโทษสูงถึงร้อยละ 99 ของคดีที่มีการสั่งฟ้อง (Research and training institute ministry of justice Japan, 2019 : online)

นอกจากนี้ในอดีตการสอบสวนคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นนั้นเคยใช้ระบบการดำเนินคดีที่พนักงานอัยการไม่ได้มีส่วนร่วมในการสอบสวนแต่ต้น และไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเอง ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงให้พนักงานอัยการญี่ปุ่น มีบทบาทในการสอบสวนและมีอำนาจสอบสวนด้วยตนเองได้ในภายหลัง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นมีการสอบสวนที่นำไปสู่การสั่งคดีที่มีความถูกต้องและแม่นยำอย่างสูง โดยสามารถพิจารณาได้จากสถิติของการสั่งคดีอาญา กล่าวคือ จากสถิติของการดำเนินคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นในอดีตเมื่อปี พุทธศักราช 2439 ก่อนที่จะมีการให้อำนาจในการสอบสวนแก่พนักงานอัยการ อัตราส่วนของการฟ้องร้องคดีของพนักงานอัยการอยู่ที่ร้อยละ 80 ของคดีทั้งหมด โดยที่อัตราการยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้องถึงร้อยละ 44 ของคดีที่ฟ้อง และอัตราการยกฟ้องโดยพิพากษาให้จำเลยพ้นผิดอยู่ที่ร้อยละ 7 ของคดีที่เข้าสู่การพิจารณา แต่เมื่อพิจารณาสถิติภายหลังมีการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการอำนาจในการสอบสวนของพนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่นปีพุทธศักราช 2464 จะพบว่า อัตราส่วนของการฟ้องร้องลดลงเหลือร้อยละ 31 ของคดีทั้งหมด โดยที่อัตราการยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้องอยู่ที่ร้อยละ 5 ของคดีที่ฟ้อง และอัตราการยกฟ้องโดยพิพากษาให้จำเลยพ้นผิดลดลงเหลือร้อยละ 1.6 ของคดีที่เข้าสู่การพิจารณา (UNAFEL, 2022 pp.47-48.)

งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทในการสอบสวนของพนักงานอัยการญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผลดีต่อการสอบสวนฟ้องร้องคดีในประเทศญี่ปุ่นให้เกิดความชัดเจน ก่อนจะนำเอาข้อมูลดังกล่าวมา วิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทบาทของพนักงานอัยการในประเทศไทยในปัจจุบัน ในประเด็นของการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ และประสิทธิภาพของการสอบสวน จากการบริหาร

จัดการเวลาในการสอบสวนคดีอาญาที่ดี การดำเนินคดีที่ไม่เกิดความล่าช้า และได้พยานหลักฐานที่ชัดเจน ถูกต้องครบถ้วน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขกฎหมายให้พนักงานอัยการในประเทศไทยมีบทบาทในการสอบสวนที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา
- 2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนในประเทศไทยและวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย
- 3 เพื่อหาข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ การเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการโดยเปรียบเทียบบทบาทอัยการประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยโดยให้การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประยุกต์ (Applied qualitative research: Narrative research) เพราะวิธีการในการรวบรวมข้อมูลมุ่งเน้นไปที่การศึกษาข้อมูล แนวคิดทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทในการสอบสวนของพนักงานอัยการของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นนำไปสู่การวิเคราะห์ โดยเป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Document to Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ร่วมด้วยในอันจะยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร และเพื่อทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติจากผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการของประเทศไทย ผู้วิจัยคัดเลือกจากบุคคลที่มีหน้าที่โดยตรงในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย พนักงานสอบสวน 1 ท่าน และพนักงานอัยการ 2 ท่าน โดยเน้นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการในทางปฏิบัติ และความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในทางปฏิบัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อธิบดีเลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน

เนื่องจากสมาคมพนักงานสอบสวน (The Inquiry Official Association of Thailand) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสวงหาหนทางความก้าวหน้าในสายงานสอบสวน โดยใช้วิธีออกไปสัมภาษณ์ให้ความรู้ด้าน

กฎหมายและสอบสวนแก่พนักงานสอบสวนตามภาคต่างๆ แล้วแสวงหาแนวร่วม เพื่อพัฒนางานสอบสวน จึงทำให้ผู้นำนองค์กรเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์สูงทางด้านการสอบสวนคดีอาญา

2. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการสอบสวนและการดำเนินคดี สำนักอัยการสูงสุด

เนื่องจากสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการสอบสวนและการดำเนินคดี เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ และวิจัย รวบรวมข้อมูล อุปสรรค ปัญหา และจัดทำข้อเสนอเพื่อการวางเป้าหมาย และนโยบายเพื่อการจัดทำระบบการวิเคราะห์บทพวน การตรวจสอบวิเคราะห์การสอบสวนและการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ ในการพัฒนาทางวิชาการ และการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและการดำเนินคดีของอัยการโดยตรง

3. อัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 4 ภาค 9

เนื่องจากเป็นอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 4 ภาค 9 เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้น เพื่อรับผิดชอบคดีก่อการร้ายโดยเฉพาะ โดยมีการร่วมมือกับตำรวจเป็นพิเศษเพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานและดำเนินการด้วยความโปร่งใส ทั้งในกระบวนการสอบสวน การออกหมาย การซักถามการจับกุมและอายัดคดี เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและวิธีสร้างเครื่องมือ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งมีข้อคำถามแตกต่างกันตามแต่ละตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) กำหนดประเด็นเนื้อหาในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง
- 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเน้นการค้นหาข้อมูลและความเห็น

เกี่ยวกับประสบการณ์และบทบาทของการมีสอบสวนคดีอาญา และเน้นการค้นหาข้อมูลและความเห็นเกี่ยวกับการปัญหาของการสอบสวนระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการภายใต้กฎหมายของประเทศไทยฉบับปัจจุบัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการประเทศไทย และศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่น โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารบทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม เว็บไซต์และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยขอให้คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ในนามมหาวิทยาลัยทักษิณออกหนังสือรับรองและแนะนำตัว เพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์บุคคลผู้มีประสบการณ์โดยตรงในการปฏิบัติโดยต้องดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งในระดับผู้อำนวยการของหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ในรูปแบบการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ online

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมา แนวคิด และเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและลักษณะที่แตกต่างกันของข้อมูล โดยเฉพาะประเด็นของการการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยและของประเทศญี่ปุ่นจากการค้นคว้าแล้วจึงวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหาทางกฎหมายของบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย

2) ผู้วิจัยทำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาดำเนินการดังนี้

(1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำไปเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง

(2) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละบุคคล จัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

(3) ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดลำดับความสำคัญและทำการวิเคราะห์เพื่อหาสภาพปัญหา สภาพปัญหาทางกฎหมายของบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย

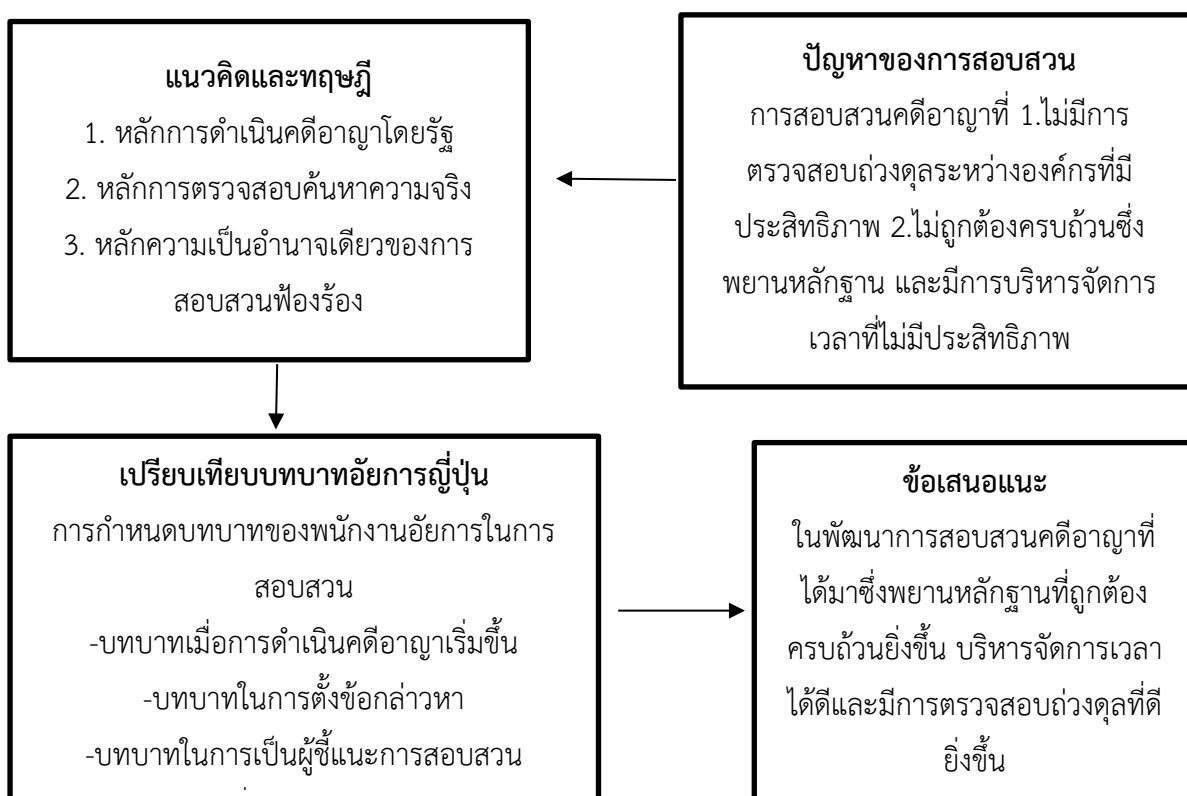
(4) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่ความเชื่อมโยงของข้อมูลทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนขึ้น โดยการเขียนรายงานและ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยใช้การพรรณนาที่มีรายละเอียดและมีความลึกโดยมีการอ้างอิงโดยถึงที่มาของข้อมูล ทั้งนี้ ข้อมูลทั้งหมดถูกนำมาวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) ให้เห็นความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กันในแต่ละส่วน ๆ ทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนาจนนำไปสู่คำตอบอันเป็นข้อเสนอแนะของการวิจัยตามหลักวิชาการ

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลจากการค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกนำมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอโดยวิธีการพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทอัยการประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น เป็นการศึกษาจากบททวนวรรณกรรมและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาจนทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีและปัญหาการสอบสวน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบบทบาทอัยการญี่ปุ่นแล้วประมวลผลสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เพื่อพัฒนาการสอบสวนคดีอาญา

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1.แนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา

1.1 แนวคิดทฤษฎี

กลุ่มประเทศที่ใช้การดำเนินคดีอาญาในระบบซีวิลลอว์นั้น มองว่า รัฐเป็นผู้ให้ความยุติธรรมได้ดีที่สุด (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2557 : 66) จึงไว้วางใจในการค้นหาความจริงร่วมกันโดยเจ้าหน้าที่รัฐทั้งตำรวจอัยการ และผู้พิพากษา ด้วยหลักการตรวจสอบค้นหาความจริง หัวใจสำคัญของการได้มาซึ่งความจริงจึงได้มาจากการที่ทุกองค์กรของรัฐมีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกันระหว่างองค์กร และการร่วมกันค้นหา

ความจริงเพื่อทำความจริงแท้ให้ปรากฏ ต่างจากประเทศในกลุ่มประเทศที่ใช้การดำเนินคดีอาญาในระบบคอมมอนลอว์ในการดำเนินคดีอาญา ที่มองว่าคู่ความจะรักษาผลประโยชน์ของตนรวมถึงแสวงหาความยุติธรรมให้ตนเองได้ดีที่สุด จึงมองว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยควรเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน และค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญาด้วยหลักการต่อสู้ ในระบบซีวิลลอว์การสอบสวนจึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการค้นหาความจริงตามหลักตรวจสอบเพื่อให้ทราบความจริงแท้ของเรื่องราวที่กล่าวหาว่าเป็นความผิดอาญา

การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องของอัยการในระบบซีวิลลอว์ นั้นมีความคล้ายคลึงกับอำนาจของศาลในระบบไต่สวนในอดี้อย่างมาก เนื่องจากระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นเป็นระบบที่เกิดจากการปรับปรุงข้อเสียของระบบไต่สวนเดิมที่ผู้สังคดีค้นหาความจริงและตัดสินด้วยตนเอง ก่อนที่จะมีการแยกการสอบสวนฟ้องร้องออกจากพิจารณาพิพากษาคดี “การสอบสวนคดีจึงมีขึ้นเพื่อการสังคดีของพนักงานอัยการ” และเทียบได้กับอำนาจในการเริ่มค้นหาความจริงด้วยตนเองของผู้ฆาตักตัดสินคดี ที่ไม่ได้แยกออกจากอำนาจชี้ขาดตัดสินคดีของผู้นั้นในการไต่สวน ซึ่งในปัจจุบันการตัดสินเปลี่ยนมาเป็นการสังคดีที่จะต้องมีการกลั่นกรองความถูกต้องโดยศาลในการพิจารณาพิพากษาอีกครั้ง การสอบสวนของประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ จึงถูกเรียกว่า การสอบสวนของอัยการ ที่มีความสัมพันธ์กับการฟ้องร้องในลักษณะของอำนาจที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ (indivisibility) (คณิต ฒ นคร, 2561 : 62.) เพียงแต่ภาระงานในการสอบสวนคดีอาญานั้นมีความหนักหนาอัยการจึงต้องมีผู้ช่วยเหลือดำเนินการซึ่งก็คือ ตำรวจสอบสวนมาเป็นผู้ช่วยในการค้นหาข้อเท็จจริง ตามที่จะเป็นประโยชน์แก่การสังคดีของอัยการ การสอบสวนคดีจึงอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของอัยการ

1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยส่วนใหญ่นั้นจะเป็นการเริ่มดำเนินการโดยตำรวจที่กระทำไปจนกระทั่งพนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนแล้วเสร็จ ตามที่ปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 2 อำนาจสืบสวนและสอบสวน มาตรา 17 ถึง มาตรา 21 โดยที่พนักงานอัยการไทยจะยังไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการสอบสวนก่อนจะมีการส่งสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานอัยการ ยกเว้น คดีที่มีลักษณะพิเศษบางประการ เช่น การสอบสวนความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 20 และ การชั้นสูตรพลิกศพกรณีการตายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตาม มาตรา 155/1 ซึ่งเป็นกระบวนการในชั้นสอบสวนที่พนักงานอัยการไทยเข้าร่วมดำเนินการด้วยตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนกระทั่งมีการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อไต่สวนการตายหรือการฟ้องคดี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในการสอบสวนคดีอาญานั้นพนักงานอัยการไทยอาจให้คำแนะนำปรึกษาในการสอบสวน หรือ เข้าร่วมในการสอบสวนตามที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง “ร้องขอ” (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการพุทธศักราช 2563 ข้อ 16, 17) และในการสอบสวนดังกล่าวหากไม่ได้รับความร่วมมือ หรือ พบข้อบกพร่องของพนักงานสอบสวนอันอาจทำให้คดีเสียหาย พนักงานอัยการไทยอาจแนะนำพนักงานสอบสวนโดยตรง หรือ ทำหนังสือชี้แจงข้อบกพร่องและวิธีแก้ไขหรือ

ป้องกันเสนอไปยังผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน และในกรณีที่พนักงานสอบสวนเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้หัวหน้าพนักงานอัยการแจ้งหัวหน้าพนักงานสอบสวน หรือ ทำความเห็นเสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดี เพื่อแจ้งหน่วยงานต้นสังกัดของพนักงานสอบสวน (ข้อ 18) อันเป็นการตรวจสอบการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดี หรือ ในกรณีที่ต้องการความเชื่อมั่นในความเป็นธรรมของการสอบสวนเป็นพิเศษอย่างกรณีการชันสูตรพลิกศพกรณีการตายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานก็มีบทบัญญัติบังคับให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นองค์กรภายนอกเข้าร่วมการสอบสวน อันจะทำให้เกิดการตรวจสอบจากภายนอกองค์กร

ภายหลังพนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ พนักงานอัยการไทยมีอำนาจในการสั่งสอบสวนเพิ่มเติมได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง (ก) หากข้อเท็จจริงยังไม่แน่ชัดก็สามารถสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม หรือ สั่งให้ส่งพยานมาเพื่อซักถามตามรูปคดี ในคดีแม้จะมีคำรับสารภาพของผู้ต้องหาอยู่แล้วก็ตามก็ต้องพิจารณาพยานหลักฐานให้แน่ชัดเสียก่อน (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2563 ข้อ 35) อีกทั้ง เมื่อผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา หรือ ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องในคดี ร้องขอต่อพนักงานอัยการไทยว่า ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการสอบสวน หรือ มีเหตุอันควรสงสัยว่า พยานให้การโดยไม่สมัครใจ หรือ ให้การขัดต่อความจริงที่ดี หรือ เมื่อมีเหตุอื่นที่เห็นสมควรและพนักงานอัยการไทยเห็นว่า การซักถามพยานจะได้ความชัดแจ้งและรวดเร็วกว่าสอบสวนเพิ่มเติม พนักงานอัยการไทยสามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานคนใดมาให้ซักถามก็ได้ ซึ่งในการซักถามพยาน พนักงานอัยการไทยจะต้องกระทำร่วมกับหัวหน้าพนักงานอัยการ หรือ พนักงานอัยการที่มีอาวุโสถัดจากหัวหน้าพนักงานอัยการลงมาตามลำดับ และในกรณีที่พนักงานสอบสวนประสงค์จะขอฟังการซักถามด้วยก็ให้เปิดโอกาสให้ฟังได้ (ข้อ 36) อันเป็นอำนาจในการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

2. สภาพปัญหาของการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนในประเทศไทยและวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา

แม้การความเห็นในทางคดีของพนักงานสอบสวนไทย จะไม่ได้มีการผูกมัดพนักงานอัยการไทยให้ต้องมีความเห็นเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน แต่การที่พนักงานอัยการไทยมักจะต้องสั่งคดีโดยไม่ได้รับทราบข้อมูลโดยตรง จากการไม่ได้ร่วมสอบสวนคดีอาญากับพนักงานสอบสวนตั้งแต่ต้นนั้น ส่งผลสำคัญต่อการดำเนินคดี กล่าวคือ “การสั่งคดีนั้นย่อมแปรผันไปตามข้อเท็จจริงที่ผู้สั่งได้รับรู้ ดังนั้น หากสามารถควบคุมการรับรู้ข้อเท็จจริงของผู้มีอำนาจสั่งคดีได้ ก็เท่ากับสามารถควบคุมการสั่งคดีได้เช่นกัน” และผู้เขียนยังเห็นว่า ข้อเท็จจริงในการสอบสวนฟ้องร้องของไทยนั้นแท้จริงแล้วถูกทำโดยตำรวจ เพราะ แม้พนักงานอัยการจะมี

อำนาจสั่งให้ตำรวจสอบสวนเพิ่มเติมได้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 143 วรรคสอง (ก) แต่การสั่งดังกล่าวก็วางอยู่บนรูปคดีเดิม เนื่องจากพนักงานอัยการไทยที่ไม่ได้เข้าร่วมในการสอบสวนมาตั้งแต่ต้น และไม่มีอำนาจสอบสวนด้วยตนเอง ย่อมทราบข้อมูลเกี่ยวกับคดีจากที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้ในสำนวนคดีเป็นหลัก จึงเป็นระบบในการสอบสวนฟ้องร้องคดีที่ต้องพึ่งพาความสามารถและความสุจริตของตำรวจไทยเป็นอย่างมาก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในผู้สถาบันวิจัยการพัฒนาการสอบสวนและการดำเนินคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด อัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา และอดีตเลขาธิการสมาคมพนักงานสอบสวน พบว่าประเทศไทยประสบปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ กล่าวคือ เมื่อการสอบสวนเรื่องภายในขององค์กรตำรวจแล้วพนักงานอัยการไม่สามารถรับรู้ได้เลยว่า การได้มาซึ่งข้อมูลพยานหลักฐานต่างต่างนั้นได้มาโดยวิธีการอย่างไรบ้างชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ การตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการจึงไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ ลำพังแต่อำนาจการสั่งให้พนักงานสอบสวนเพิ่มเติม ทำให้พนักงานอัยการสามารถตรวจสอบการสอบสวนได้ในบางกรณีเท่านั้น เนื่องจากในบางกรณีพยานหลักฐานซึ่งสมควรที่จะได้มาตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินคดีอาจจะสูญหายไปแล้วก็ได้ เช่น พยานหลักฐานในเรื่องของเช่าที่ดินปิ่น ลายนิ้วมือแฝงเมื่อล่วงเวลาไม่ตรวจได้ ไม่สามารถนำมาพิสูจน์ตัวตนได้ หรือหากมีพยานปากสำคัญที่ไม่ได้รวบรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนอยู่ด้วย พนักงานอัยการย่อมไม่สามารถทราบได้เลยว่ามีพยานเช่นนั้นอยู่จึงมีอาจเรียกเข้ามาสอบสวนเพิ่มเติมได้ ทำให้ไม่ปรากฏขึ้นซึ่งความจริงแท้แก่คดี เมื่อความจริงไม่ปรากฏความยุติธรรมก็เสียหาย

“การเป่าคดี” หรือ เป่าพยานหลักฐาน ถูกกระทำจนเรียบริย้อมหมดสิ้นแล้วจึงค่อยส่งสำนวนมา เนื่องจากในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย พนักงานอัยการทำได้เพียงรอรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนโดยที่เรื่องเกิดขึ้นไปแล้ว ลักษณะเช่นนี้ทำให้ในคดีที่มีผลประโยชน์สาเหตุที่กล่าวทำกันมาก เพราะว่า ไม่มีใครสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำ เพราะว่าพยานหลักฐานอยู่กับผู้กระทำความผิดคืออยู่กับฝ่ายสืบสวนสอบสวน เพราะฉะนั้นการที่จะดำเนินคดีผู้กระทำความผิดฐานปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบหรือทำลายพยานหลักฐาน จงใจช่วยเหลือบุคคลอื่นจึงไม่สามารถทำไม่ได้ เนื่องจากไม่มีองค์กรอื่นเข้าไปใกล้ชิดหลักฐานได้ เมื่อสภาพพยานหลักฐานสูญหายไปสิ้นแล้ว ก็ดำเนินคดีตัวอาชญากรไม่ได้ และก็ดำเนินคดีฐานช่วยอาชญากรก็ไม่ได้ด้วย เพราะฉะนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยจึงเสียหาย จากการที่พนักงานอัยการต้องเฝ้ารอรับสำนวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวน

ตัวอย่าง กรณีการดำเนินคดีกับผู้ค้ายาเสพติด หากสามารถรวบรวมพยานหลักฐานให้อ่อนหรือไม่ครบถ้วนได้โดยง่าย ก็อาจนำไปสู่การเรียกรับเงินจากผู้กระทำความผิด โดยใช้การดำเนินคดีอาญาเป็นอำนาจในการข่มขู่ต่อรองผลประโยชน์ ผู้กระทำความผิดที่ไม่จ่ายสินบนอาจส่งผลให้ถูกดำเนินคดีตามปกติ ส่วนที่จ่ายก็จะได้รับการเป่าพยานหลักฐาน ซึ่งใช้ได้กับการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมายทุกประเภท อาทิ บ่อนการพนัน สถาน

ค่าประเพณี เป็นต้น และที่ส่งผลเสียยิ่งไปกว่านั้นคือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปอยู่เบื้องหลังการกระทำ ความผิดเหล่านี้เสียเอง ผู้ทำธุรกิจที่ผิดกฎหมายจึงจะกล้ากระทำความผิด เช่น หากมีนาย ข.แรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นพยานปากสำคัญเนื่องจากเห็นการฆาตกรรมของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นนายทุนบ่อนการพนัน เมื่อมี ส่วนงานสอบสวนที่ส่งมายังพนักงานอัยการโดยที่ไม่มีพยานซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวที่อยู่ในสำนวน พนักงาน อัยการจะสั่งสอบเพิ่มเติมได้อย่างไร เพราะไม่มีโอกาสรู้ว่ามีแรงงานต่างด้าวอยู่ในที่เกิดเหตุเป็นพยาน การไม่มี การตรวจสอบถ่วงดุลในระหว่างการสอบสวนที่มีประสิทธิภาพนอกจากจะนำมาซึ่งความไม่น่าเชื่อถือของการ สอบสวนแล้ว จึงนำไปสู่องค์กรอาชญากรรมที่มีผลประโยชน์มหาศาลในประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางกลับกันหากพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ฝ่ายปกครอง ได้รับรู้และได้เห็นพยานหลักฐานตั้งแต่ต้น การจะทำให้พยานหลักฐานใดสูญหาย หรือละเลยไม่รวบรวมพยานหลักฐานที่สำคัญมาตั้งแต่ต้นก็ย่อมจะ เกิดขึ้นได้ยากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้หากพนักงานสอบสวนไม่สุจริต ก็สามารถยืมมืออัยการสั่งไม่ฟ้องได้ จากการที่รวบรวม พยานหลักฐานโดยไม่ครบถ้วน หรือ บิดเบือนพยานหลักฐานตั้งแต่ต้น ก่อนส่งสำนวนมายังพนักงานอัยการ ตอนใกล้ขาดอายุความ เมื่อพนักงานอัยการไทยไม่มีโอกาสจะทราบได้เลยว่า ในความเป็นจริงแล้วมี พยานหลักฐานใดอยู่ในที่เกิดเหตุบ้าง จึงไม่สามารถสั่งสอบสวนเพิ่มเติมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่ได้เห็น พยานทั้งหมดมาตั้งแต่แรก โดยในกรณีดังกล่าว พนักงานสอบสวนที่มีเจตนาทุจริตอาจแสร้งเสนอความเห็นว่ ควรสั่งฟ้อง ทั้งที่พยานหลักฐานในสำนวนนั้นไม่เพียงพอ เพื่อให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดี การเข้าไม่ สามารถร่วมสอบสวนจึงทำให้พนักงานอัยการผู้สั่งคดีไม่สามารถแก้ปัญหาระหว่างการสอบสวนได้ในทันที โดย ต้องรอจนตำรวจส่งสำนวนข้อเท็จจริงในทางคดีมาให้ ซึ่งอาจสายเกินไปในการแก้ไข บทบาทของพนักงาน อัยการไทยในการสอบสวนในปัจจุบันจึงส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ ล่าช้า ปล่อยคดีขาด อายุความ ทำสำนวนอ่อน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

ผู้เขียนจึงเห็นว่า อุปสรรคที่สำคัญของการต่อการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับ พนักงานอัยการ คือ การที่พนักงานอัยการจะเข้าร่วมทำการสอบสวนนั้นจะต้องรอให้มีการร้องขอเสียก่อน การ ที่ต้องร้องขอทำให้บทบาทอัยการไทยจะอยู่ในลักษณะ *passive* ที่ต้องรอการร้องขอ ซึ่งจะดีกว่าหรือไม่หากมี การแก้ไขให้พนักงานอัยการมีบทบาทในเชิง *active* ที่ทำให้พนักงานอัยการสามารถเข้ามาเองร่วมในคดีได้ ด้วยตนเอง นอกจากนั้นการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนเลยจะทำให้การ สอบสวนมีมาตรฐานเดียวกันในทุกคดีไม่ว่าคดีประเภทเดียวกันบางคดีร้องขอบางคดีไม่ร้องขอ

2.2 เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย กับประเทศไทย

พนักงานอัยการญี่ปุ่นและตำรวจต่างก็มีอำนาจในการเริ่มต้นทำการสอบสวน โดยสามารถพิจารณาได้จากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่นมาตรา 189 (2) ซึ่งวางหลักไว้ว่า “เมื่อเห็นว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้นให้ตำรวจในกระบวนการยุติธรรมสอบสวนการกระทำความผิดและรวบรวม พยานหลักฐาน” และมาตรา 191 (1) ซึ่งวางหลักไว้ว่า “หากพนักงานอัยการเห็นว่าจำเป็นสามารถสอบสวน ความผิดนั้นได้” แต่ในทางปฏิบัติคดีอาญาส่วนใหญ่ราวร้อยละ 99 ของคดีทั้งหมดจะเป็นการสอบสวนที่ถูก เริ่มต้นคดีโดยตำรวจ (John O. Haley, 2015 : 2) ก่อนที่พนักงานอัยการญี่ปุ่นจะเข้ามามีบทบาทในการ สอบสวนตั้งแต่ตอนต้นเนื่องจากตำรวจญี่ปุ่นไม่มีอำนาจปรับบทความผิดเพื่อทำความเข้าใจในทางคดี โดยที่ตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 192 นั้นวางหลักให้ “การสอบสวนจะต้องเป็นการ ร่วมมือและประสานงานซึ่งกันและกันทั้งจากพนักงานอัยการ คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะประจำ จังหวัด และเจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการยุติธรรมที่มีอำนาจเกี่ยวกับการสอบสวน”

การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น พนักงานอัยการญี่ปุ่นจึงมีโอกาที่จะได้จะทราบ ข้อมูลเกี่ยวกับคดีมาตั้งแต่ต้น มีอำนาจสอบสวน โดยนอกจากพนักงานอัยการญี่ปุ่นจะทราบถึงรายละเอียดใน การรวบรวมพยานหลักฐานในระหว่างการดำเนินคดีผ่านการรายงานของตำรวจแล้ว ยังอาจทราบข้อมูลเมื่อมี คดีเกิดขึ้น เนื่องจากมีอำนาจในการเข้าไปในที่เกิดเหตุซึ่งเป็นการเข้าไปในที่เกิดเหตุร่วมกันของทั้ง 3 องค์กร คือ อัยการ ตำรวจ และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการมุ่งค้นหาความจริงแท้ในการสอบสวนนั้นมิได้มีด้านที่ต้องพึงระวังคือด้าน ของการใช้อำนาจจนเกินขอบเขตขององค์กรของรัฐเพื่อแสวงหาความจริง แม้จะมีกฎหมายบัญญัติในการ คัดกรองสิทธิเสรีภาพในเบื้องต้นอยู่แล้วก็ตาม เมื่อทั้งตำรวจและพนักงานอัยการต่างมีความประสงค์ที่ทราบ ความจริงจากการสอบสวน การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในลักษณะดังกล่าวจึงอาจถูกตั้งข้อสงสัยได้ว่าหาก ตำรวจใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงจากการสอบสวน ก็เป็นการสมประโยชน์ในการ ดำเนินการสอบสวนตามเป้าหมายของพนักงานอัยการอยู่เช่นกัน จนอาจทำให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา กระทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร กรณีจึงเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่ทับซ้อนของอำนาจในการดำเนินคดี และการขัดกัน ของหน้าที่ระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและการตรวจสอบค้นหาความจริง นอกจากนี้บทบาทใน การดำเนินคดีอาญาในลักษณะดังกล่าวเป็นการดำเนินคดีที่ต้องพึ่งพาความสามารถในการสอบสวนคดีอาญา ขององค์กรอัยการในการดำเนินการ อีกทั้งการตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวนที่กระทำโดยหลายองค์กรตั้งแต่ ต้นยังมีความคล่องตัวที่ต่ำกว่า เมื่อเทียบกับการสอบสวนไปเพียงองค์กรเดียวจนเห็นว่าการสอบสวนนั้นเสร็จ สิ้น ก่อนจะให้อีกองค์กรหนึ่งเข้ามาเป็นผู้ตรวจสอบสำนวนการสอบสวนที่ถูกเขียนขึ้นแล้ว

การที่พนักงานอัยการจะสั่งฟ้องคดีนั้นจะต้องมีพยานหลักฐานในระดับ ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (beyond a reasonable doubt) ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างภาระที่ไม่เหมาะสมให้กับผู้บริสุทธิ์ในการถูกดำเนินคดีโดยไม่สมควร ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการ จึงสั่งฟ้องคดีเฉพาะในกรณีที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะได้รับการตัดสินให้ลงโทษจากศาล (Ministry of Justice, 2021: online) ดังนั้น เพื่อให้บรรลุผล ตำรวจและพนักงานอัยการญี่ปุ่นจึงต้องประสานงานกันอย่างรวดเร็ว และต้องเร่งวางแผนงานดำเนินการทางคดีอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการสอบสวนฟ้องร้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันมากกว่าแค่การแลกเปลี่ยนแค่ข้อมูลที่ได้จากการสอบสวน แต่ต้องมีการวางแผนในการดำเนินคดี การติดต่อระหว่างอัยการกับตำรวจญี่ปุ่นหลังการแจ้งให้อัยการทราบเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นจึงไม่ใช่การติดต่อกันครั้งสุดท้าย แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินการร่วมกันโดยในระหว่างการดำเนินคดีทั้งสองฝ่ายต่างก็ประสานงานและปรึกษากันอยู่เสมอ ทั้งเรื่องของสภาพของหลักฐาน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจับกุม การสอบสวนเพิ่มเติมและการตั้งข้อกล่าวหา โดยอัยการจะสามารถแนะนำได้ว่าควรที่จะเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนไหนเพื่อที่จะตั้งข้อกล่าวหาที่สมเหตุสมผลได้ นอกจากนี้ยังมีเรื่องของบริหารจัดการเวลา เช่น ในคดีที่มีความซับซ้อนทั้งตำรวจและอัยการก็จะสามารถช่วยกันวางแผนการสอบสวนให้ทันภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับอายุความได้ (UNAFEI, 2022. pp.45-46.)

แม้การสอบสวนคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะถูกเริ่มดำเนินการโดยตำรวจ แต่หากพนักงานอัยการทราบว่ามีกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและเห็นว่าเป็นกรณีที่มีความสำคัญจำเป็นก็สามารถใช้ดุลพินิจในการเข้าร่วมการสอบสวนได้จากการที่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเอง มีการวางแผนในการดำเนินคดีร่วมกัน การมีอำนาจชี้แนะการสอบสวน การสอบปากคำผู้ต้องสงสัย สัมภาษณ์เหยื่อ รวมถึงการค้นหายานอื่น ๆ และตรวจสอบหลักฐานทางกายภาพด้วยตนเองจนแน่ใจในความถูกต้องของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานตามสำนวน ก่อนมีการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี บทบาทในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการญี่ปุ่น จึงส่งผลต่ออย่างยิ่งต่อ การบริหารจัดการเวลาในการดำเนินคดี ความละเอียดรอบคอบของการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีตามความรับผิดชอบที่พนักงานอัยการญี่ปุ่นได้รับจากการได้รับทราบข้อมูลจากการสอบสวนอย่างเพียงพอ และมีโอกาสได้ตรวจสอบจนแน่ใจในความถูกต้องของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ซึ่งยิ่งการรับรู้ข้อเท็จจริงและการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้มีอำนาจในการสั่งคดีทำได้ ใกล้เคียงกับเรื่องที่เกิดขึ้นจริงได้มากขึ้น การดำเนินคดีอาญาจึงมีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้า ป้องกันการปล่อยคดีขาดอายุความหรือทำสำนวนอ่อน ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

การที่ตำรวจญี่ปุ่นมีอำนาจเพียงแค่การรวบรวมข้อเท็จจริงเบื้องต้น ไม่มีอำนาจปรับข้อกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงในการทำความเข้าใจในทางคดี (ทวิศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2533: น.89) และการที่กฎหมายบังคับให้ตำรวจญี่ปุ่นจะต้องส่งตัวผู้ต้องสงสัยพร้อมเอกสารหลักฐานที่เพียงพอประกอบให้พนักงานอัยการญี่ปุ่นภายใน 48 ชั่วโมงหากมีการจับกุมผู้ต้องสงสัย ย่อมทำให้พนักงานอัยการญี่ปุ่นมีโอกาสทราบเกี่ยวกับการดำเนินคดี

ตั้งแต่เริ่มต้นก่อนที่ตำรวจจะเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้น เมื่อพิจารณาประกอบกับการที่พนักงานอัยการผู้ป่วนมีอำนาจในการสอบสวนด้วยตนเองรวมถึงสอบปากคำผู้ต้องสงสัย เหยื่อ ผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้เขียนจึงเห็นว่า การให้อำนาจในลักษณะนี้จะทำให้พนักงานอัยการผู้ฟ้องคดีสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการดำเนินคดีอาญาและความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐได้เป็นอย่างดี และยังให้ผลเป็นการป้องกันความคิดที่จะดำเนินคดีโดยมิชอบได้ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการสอบสวนอาจจะกระทบสิทธิผู้ต้องสงสัย อีกทั้งอำนาจในการสอบสวนดังกล่าวยังทำให้พนักงานอัยการผู้ฟ้องคดีสามารถแก้ปัญหาระหว่างการสอบสวนได้ในทันที โดยไม่ต้องรอนตำรวจส่งสำนวนข้อเท็จจริงในทางคดีมาให้ ซึ่งอาจสายเกินไปในการแก้ไข

นอกจากนี้การร่วมกันสอบสวนในประเทศญี่ปุ่นที่อำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นของพนักงานอัยการผู้ป่วน ส่วนตำรวจผู้ป่วนเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการในการค้นหาข้อเท็จจริงนั้นยังส่งผลให้พนักงานอัยการผู้ป่วนเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง หากว่าการสอบสวนภายใต้การกำกับของตน ออกมาไม่ถูกต้องและไม่ละเอียดรอบคอบ เช่นเดียวกันกับ หลักการดำเนินคดีอาญาของสหพันธ์รัฐเยอรมนี ซึ่งวางหลักให้ พนักงานอัยการผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวน รับผิดชอบต่อความถูกต้องและความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และรับผิดชอบต่อความถูกต้องตามกฎหมายของการสอบสวน พนักงานอัยการผู้ป่วน จึงแทบไม่อาจจะปฏิเสธความผิดพลาดในการดำเนินคดีตั้งแต่มีการสอบสวนไปจนถึงในการสั่งคดีได้เลย หากว่าความจริงที่ปรากฏในสำนวนของตนนั้น ไม่ครบถ้วนหรือแตกต่างจากความจริงของเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง ความรับผิดชอบดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งความพยายามในการประสานงานร่วมกับตำรวจผู้ป่วนด้วยความกระตือรือร้น เพื่อค้นหาความจริงให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด และการตรวจสอบการทำงานของตำรวจอย่างเข้มข้นจริงจัง

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

การค้นหาความจริงในสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยจึงควรมีการออกแบบให้ ทุกองค์กรในการสอบสวนคดีอาญามีการร่วมมือกันค้นหาความจริงในเชิงรุก และมีการตรวจสอบการทำงานซึ่งกันระหว่างองค์กร ภายใต้กฎหมายซึ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะเปิดเผยความจริงแท้ของเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยในการสอบสวนคดีอาญานั้น แม้คดีส่วนใหญ่จะถูกเริ่มโดยตำรวจ แต่พนักงานอัยการควรจะเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนตั้งแต่ต้น เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถสั่งคดีได้อย่างถูกต้อง จากการที่พนักงานอัยการผู้ฟ้องคดีได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอ โดยพนักงานอัยการควรมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนสำคัญของการสอบสวน คือ การมีอำนาจสอบสวนด้วยตนเอง การสามารถเข้าไปในที่เกิดเหตุได้เมื่อทราบว่ามีความผิดอาญาเกิดขึ้น สามารถมีส่วนร่วมในวางแผนการสอบสวนกับตำรวจ อำนาจในการตั้งข้อกล่าวหาเป็นของพนักงานอัยการแต่เพียงผู้เดียว ส่วนตำรวจรวบรวมเท็จจริงโดยไม่มีอำนาจในการทำความเข้าใจในทางคดี การกลั่นกรองการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ตลอดจนการเป็นผู้ชี้แนะการสอบสวน ซึ่งบทบาทดังกล่าวทำให้พนักงาน

อัยการผู้สั่งคดีมีส่วนในการกำหนดทิศทางของการสอบสวน รักษาห่วงโซ่พยานหลักฐาน มีโอกาสได้ตรวจสอบจนแน่ใจในความถูกต้องของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานก่อนมีการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยได้สะท้อนภาพรวมว่า การสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดในการดำเนินอาญาในระบบคอมมอลลอว์ จึงทำให้คุ้นชินกับมุมมองที่ว่า “อำนาจสอบสวนเป็นของตำรวจ” ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในเรื่องของ หลักความเป็นอิสระในการสอบสวนของตำรวจ หรือกระทั่งต้องแยกอำนาจในการสอบสวนออกจากอำนาจในการฟ้องร้องเพื่อการถ่วงดุลการฟ้องคดี เนื่องจากหลักการดังกล่าวไม่ได้มีอยู่ในวิธีการดำเนินคดีอาญาแบบในระบบซีวิลลอว์ ซึ่งตำรวจเป็นผู้ช่วยดำเนินการ ส่วนการตรวจสอบการใช้อำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของอัยการนั้น ในระบบซีวิลลอว์จะมีกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจของอัยการในรูปแบบของตน และการตรวจสอบสามารถทำได้อีกหลากหลายรูปแบบ เช่น การกระจายงานสอบสวนให้ถูกทำโดยองค์กร อย่าง นิติวิทยาศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรม หรือ ฝ่ายปกครองอย่างผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ ซึ่งจะเกิดการตรวจสอบซึ่งกันและกันในการทำงาน เมื่องานขึ้นเดียวกันถูกช่วยกันทำตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป โดยแต่ละองค์กรจะต้องต่างมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในเชิงรุกด้วยตนเองนั้น จะทำให้ทราบได้ว่าองค์กรใดรวบรวมพยานหลักฐานมาอย่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีการบิดเบือนพยานหลักฐาน หรือ มีการรวบรวมพยานหลักฐานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ในอันจะทำให้การทุจริตในกระบวนการสอบสวนกระทำได้ยากยิ่งขึ้น ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

2. การแยกการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องของประเทศไทยยังส่งผลเสียต่อความถูกต้องครบถ้วนของพยานหลักฐานและการบริหารจัดการเวลาในการดำเนินคดี และการตรวจสอบถ่วงดุล จากลักษณะของความรับผิดชอบในการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงานและความรับผิดชอบต่อการสั่งคดีของพนักงานอัยการที่น้อยกว่าบทบาทของพนักงานอัยการญี่ปุ่น กล่าวคือ เมื่อมีการสั่งคดีที่ออกมาไม่ถูกต้องหรือไม่มีความละเอียดรอบคอบ ตำรวจไทยสามารถกล่าวได้ว่าตนทำหน้าที่เพียงการรวบรวมพยานหลักฐานที่หาได้ ไม่ใช่ผู้มีอำนาจสั่งคดี ส่วนอัยการก็สามารถกล่าวได้ว่าตนไม่ได้เป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานทำสำนวนมาตั้งแต่ต้น เพิ่งได้รับสำนวนคดีมาตอนที่คดีใกล้ขาดอายุความแล้ว หรือ เพราะสำนวนรวบรวมมาเช่นนี้จึงต้องสั่งคดีเช่นนี้ เป็นต้น ในทางกลับกันการร่วมกันสอบสวนในประเทศญี่ปุ่นที่โดยหลักแล้วอำนาจสอบสวนฟ้องร้องเป็นของพนักงานอัยการ ส่วนตำรวจนั้นเป็นผู้ช่วยเหลืออัยการในการค้นหาข้อเท็จจริง ย่อมส่งผลให้อัยการคือผู้ที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง หากว่าการสอบสวนภายใต้การกำกับของตนนั้นออกมาไม่ถูกต้องและละเอียดรอบคอบ อัยการจึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบการสั่งคดีได้ ทำให้ต้องกระตือรือร้นในการทำงานจึงนำไปสู่การตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ความถูกต้องครบถ้วนของพยานหลักฐาน การบริหารจัดการเวลาในการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การค้นหาความจริงในสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นถูกออกแบบมาให้ ทุกองค์กรในการสอบสวนคดีอาญามีการร่วมมือกันค้นหาความจริงในเชิงรุก เพื่อที่จะเปิดเผยความจริงแท้ของเรื่องราวที่เกิดขึ้น และมีการตรวจสอบการทำงานซึ่งกันระหว่างองค์กร ภายใต้กฎหมายซึ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยในการสอบสวนคดีอาญานั้น แม้คดีส่วนใหญ่จะถูกเริ่มโดยตำรวจ แต่พนักงานอัยการญี่ปุ่นก็จะเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนตั้งแต่ต้น เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถสังคดีได้อย่างถูกต้อง ทำให้พนักงานอัยการผู้สังคดีได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอจึงส่งผลดีต่อความถูกต้องและความเป็นภาวะวิสัยในการดำเนินคดีอาญา โดยพนักงานอัยการจะมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนสำคัญของการสอบสวน คือ การมีอำนาจสอบสวนด้วยตนเอง จึงมีอำนาจเข้าไปในที่เกิดเหตุได้เมื่อทราบว่ามีความผิดอาญาเกิดขึ้น สามารถมีส่วนร่วมในวางแผนการสอบสวนกับตำรวจ มีการบริหารจัดการเวลาในการสอบสวนร่วมกัน มีการติดต่อประสานงานกันตั้งแต่เริ่มทำการสอบสวน การที่อำนาจในการตั้งข้อกล่าวหาเป็นของอัยการแต่เพียงผู้เดียว ส่วนตำรวจรวบรวมเท็จจริงโดยไม่มีอำนาจในการทำความเห็นในทางคดี การกลั่นกรองการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ตลอดจนการเป็นผู้ชี้แนะการสอบสวน ซึ่งบทบาทดังกล่าวทำให้พนักงานอัยการผู้สังคดีมีส่วนในการกำหนดทิศทางของการสอบสวน มีโอกาสได้ตรวจสอบจนแน่ใจในความถูกต้องของข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ก่อนมีการใช้ดุลพินิจในการสังคดี จึงส่งผลทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีการสอบสวนซึ่งนำไปสู่การสังคดีที่มีความเป็นภาวะวิสัยสูง มีการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานซึ่งกันระหว่างองค์กรตำรวจและอัยการ

แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นจะมีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในเบื้องต้นแล้วก็ตาม แต่บทบาทในการสอบสวนของพนักงานอัยการญี่ปุ่นดังกล่าวนี้ย่อมก่อให้เกิดลักษณะของผลประโยชน์ที่ทับซ้อนของอำนาจในการดำเนินคดีจากการที่ทั้งตำรวจและพนักงานอัยการต่างมีเป้าหมายในการค้นหาความจริงแท้ จึงอาจมีข้อสงสัยได้ว่าหากตำรวจใช้วิธีการในการค้นหาความจริงที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการสอบสวน ก็เป็นการสมประโยชน์ในการดำเนินการสอบสวนตามเป้าหมายของพนักงานอัยการอยู่เช่นกัน นอกจากนี้บทบาทในการสอบสวนของพนักงานอัยการญี่ปุ่นดังกล่าวยังก่อให้เกิดการขัดกันของหน้าที่ระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและการตรวจสอบค้นหาความจริงในการทำหน้าที่ของพนักงานอัยการและตำรวจ อันอาจนำมาซึ่งการใช้อำนาจจนเกินขอบเขตขององค์กรของรัฐเพื่อแสวงหาความจริงได้ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทในการสอบสวนของพนักงานอัยการที่ปรากฏในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสำคัญตามมาคือ การผูกขาดการสอบสวนของตำรวจโดยไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกจึงอาจนำไปสู่การใช้อำนาจจนเกินขอบเขตขององค์กรของรัฐเพื่อแสวงหาความจริงได้มากกว่าการที่มีการตรวจสอบโดยพนักงานอัยการที่อาจจะมีข้อสงสัยดังได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ด้วยบทบาทในการสอบสวนของพนักงานอัยการญี่ปุ่นนั้นก่อให้เกิดการกระจายงานสอบสวนให้ถูกทำโดยหลายฝ่าย ซึ่งทำให้เกิดลักษณะของการตรวจสอบการทำงานซึ่งกันได้ดีกว่าในการถ่วงดุลการฟ้องคดี เมื่อหลายองค์กรให้เข้ามาร่วมทำการสอบสวนตั้งแต่ต้นไม่ว่าจะเป็น นิติวิทยาศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรม หรือ ฝ่ายปกครอง

อย่างผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ เมื่องานขึ้นเดียวกันถูกช่วยกันทำตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไปย่อมจะทำให้ทราบได้ว่าองค์กรใดรวบรวมพยานหลักฐานมาอย่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีการบิดเบือนพยานหลักฐาน หรือมีการรวบรวมพยานหลักฐานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ การทุจริตก็จะกระทำได้อย่างยิ่งขึ้น

อนึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากพนักงานอัยการในประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของการรับผิดชอบต่อการสอบสวนคดีอาญา เพราะในประเทศไทยตำรวจถือว่าเป็นองค์กรที่มีความชำนาญทางด้านการสอบสวนมากที่สุดเช่นเดียวกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่การกำหนดบทบาทของพนักงานอัยการเช่นเดียวกับพนักงานอัยการของญี่ปุ่นก็สามารถเป็นกรณีไปในเรื่องของการตรวจสอบการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การรักษาห่วงโซ่พยานหลักฐาน และการบริหารจัดการเวลาในการสอบสวนร่วมกัน ย่อมจะทำให้การสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานซึ่งกันและกันและมีความน่าเชื่อถือในระดับที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1. ควรกำหนดให้มีการแจ้งให้แก่พนักงานอัยการทราบเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นคดี และสามารถเข้าไปในที่เกิดเหตุได้เมื่อทราบว่าคดีอาญาเกิดขึ้น เพื่อเป็นการรักษาห่วงโซ่พยานหลักฐาน

2. ควรกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีดุลพินิจแต่เพียงผู้เดียวในการตั้งข้อกล่าวหาผู้ต้องสงสัย

เนื่องจากการตั้งข้อหาในคดีอาญา นำไปสู่มาตรการบังคับในทางอาญาที่อาจลงได้กับบุคคลนั้น เช่น การจับ การขัง เป็นต้น ดังนั้น การให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีดุลพินิจแต่เพียงผู้เดียวในการตั้งข้อกล่าวหาผู้ต้องสงสัย จึงเป็นการตรวจสอบการดำเนินการสอบสวนของตำรวจ เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินคดีกับบุคคลใดโดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควร นอกจากนี้ อัยการยังเป็นนักกฎหมายผู้ผ่านการทดสอบและคัดสรรอย่างเข้มข้น ในเรื่องการปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงแห่งคดี จึงเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการปรับบทกฎหมาย

3. ควรบัญญัติให้ชัดเจนถึงการมีบทบาทในการร่วมวางแผนการสอบสวนของพนักงานอัยการ

เนื่องจากการสอบสวนที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องการการวางแผนงานจากทั้งพนักงานอัยการผู้สั่งคดีและตำรวจผู้ดำเนินการสอบสวน ทั้งเรื่องของสภาพของหลักฐาน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจับกุมตัว เนื่องจากการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนั้นสามารถทำได้ในเวลาจำกัด การสอบสวนเพิ่มเติมและการตั้งข้อกล่าวหา ซึ่งพนักงานอัยการจะสามารถแนะนำได้ว่า ควรเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนไหนเพื่อที่จะตั้งข้อกล่าวหาที่สมเหตุสมผลได้ รวมถึงการบริหารจัดการเวลาร่วมกัน เพื่อให้สามารถดำเนินคดีได้ภายในกำหนดระยะเวลาเรื่องอายุความ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการกำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการกลั่นกรองการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

เนื่องจากผู้ที่ทราบดีที่สุดว่ามีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐหรือไม่ คือ พนักงานอัยการผู้สั่งคดี เช่น หากคดีนี้พนักงานอัยการเห็นว่า พยานหลักฐานบ่งชี้ได้ว่า ไม่ควรสั่งฟ้องมาตั้งแต่ต้น ในระหว่างการดำเนินคดีก็มีความจำเป็นในการจับกุม หรือ คမ်းซังผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งตำรวจไม่อาจทราบความเห็นดังกล่าวก่อนมีการส่งสำนวนไปยังอัยการได้ เป็นต้น การกลั่นกรองการออกหมายจึงควรทำจากทั้งอัยการเพื่อตรวจสอบความจำเป็น และศาลผู้ซึ่งเป็นองค์กรภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ดังเช่นการสอบสวนคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมอัยการ. (2533). *อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา : รวบรวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญานานาชาติ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกรมอัยการ
- คณิต ญ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ทวีศักดิ์ ญ ตะกั่วทุ่ง. (2533). *งานอัยการของญี่ปุ่น. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวบรวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญานานาชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ. 89.
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2557). *หลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. *วารสารธรรมศาสตร์*. 33 (3), 49-72.
- John O. Haley. (2015). *Public Prosecution in Japan*. Handbooks Oxford University Press.
- Ministry of Justice. Frequently Asked Questions on the Japanese Criminal Justice System. *online*. Retrieved April 7, 2021. from: <http://www.moj.go.jp/EN/hisho/kouhou/20200120enQandA.html>
- Research and training institute ministry of justice Japan. WHITE PAPER ON CRIME 2019. *Online*. Retrieved April 29, 2021. from: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/68/WHITE_PAPER_ON_CRIME_2019.pdf
- UNAFEI. The Criminal Justice System in Japan: Prosecution. *online*. Retrieved April 7, 2021. from: https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No53/No53_00All.pdf